

KUNTOUTUS TYÖLLISYYSASTEEN NOSTAJANA

Ammatillisen kuntoutuksen lisäksi lääkinnällinen kuntoutus vaikuttaa parhaimmillaan myös työuria pidentäen. Työhön paluun tai mahdollisen ammatillisen kuntoutuksen suunnittelu tulee toteuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen rinnalla osana kuntoutusprosessia. Työstä keskustelu on syytä muistaa niissäkin tapauksissa, joissa työhön paluu ei ole heti ajankohtaista tai se edellyttää myöhemmin ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettaman monikanavarahoituksen purkamista valmistelleen parlamentaarisen työryhmän loppumietintö valmistui marraskuussa. Ammatillisen kuntoutuksen järjestämisen lisäksi Kela korvaa jatkossakin kuntoutuspsykoterapiaa ja järjestää lakisääteisellä järjestämävastuullaan olevaa vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta ainakin vuoteen 2025 asti. Kela järjestää jatkossakin niin ikään tarkoituksenmukaisella tavalla julkisen terveydenhuollon palveluja täydentävää harkinnanvaraista kuntoutusta.

Työelämään liittyvää Kelan järjestämää kuntoutusta on kehitetty määrätietoisesti useiden vuosien ajan. Kelan ammatillisena kuntoutuksena järjestämä KIILA-kuntoutus tukee työssä kehittymistä ja työelämässä pysymistä. Ammatillinen kuntoutuspalvelu (AKSE) tukee työelämään siirtymistä, siellä jatkamista tai sinne palaamista. Työllistymistä edistävässä ammatillisessa kuntoutuksessa (TEAK) lähdetään nopeasti kokeilemaan työn tekemistä avoimilla työmarkkinoilla ja useat työllistyvät jo kuntoutuksen aikana. Ammatillisen kuntoutuksen lisäksi on kehitetty myös sairausperusteista työikäisten kuntoutusta, esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinsairaiden kuntoutuskursseja sekä mielenterveyskuntoutusta.

Suomessa on herännyt kiinnostus useissa maissa kokeiltuun ja raportoituun näyttöön perustuvaan IPS-malliin (Individual Placement and Support). Suoraan palkkatyöhön ohjaava IPS-malli on tieteellisten tutkimusten perusteella osoitettu vaikuttavaksi keinoksi tukea osatyökykyisten työllistymistä ja työhön paluuta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoittamissa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamissa alueellisissa kokeiluissa mallinnetaan käytänteitä, joissa IPS-työhönvalmennus toteutuu psykiatriseen hoitoon ja kuntoutukseen yhteen sovitettuna. Työeläkevakuutusyhtiö Varmassa on käynnissä IPS-mallin pilotointi osana Varman asiakkaina olevien

mielenterveyskuntoutujien työllistämistä ja kuntoutusta. IPS-malliin perustuvat toimintatavat voisivat soveltua myös Kelan ammatilliseen kuntoutukseen. Tämä toki edellyttää huolellista ja suunnitelmallista kehittämistoimintaa.

Kuntoutus-lehden vuoden 2021 teemanumeron aiheeksi valittiin ”kuntoutus työllisyysasteen nostajana”. Teemalehteen tarjottuja käsikirjoituksia tuli niin runsaasti, että ne päätettiin julkaista kahdessa eri numerossa. Edellisessä Kuntoutus-lehdessä pääpainona oli työssä jatkamisen tuki kuntoutuksellisin keinoin ja artikkeleissa käsiteltiin enimmäkseen osatyökykyisiä työelämässä. Tämä käsillä oleva lehti jatkaa siis Kuntoutus työllisyysasteen nostajana -teemaa. Asiaa tarkastellaan kahden tieteellisen tutkimuksen, kahden katsauksen ja kolmen puheenvuoron sekä yhden hanke-esittelyn näkökulmista.

Ensimmäisessä tutkimuksessa arvioidaan erikoissairaanhoidon kuntoutustutkimuspotilaiden työmarkkinatilanteen, elämänlaadun sekä koetun työ- ja toimintakyvyn muutosta. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että systemaattisella ja moniammatillisella työ- ja toimintakyvyn arvioinnilla voidaan edistää työllistymistä. Toinen tutkimus selvittää työeläkelaitosten asiantuntijoiden näkemyksiä työeläkekuntoutuksen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti myös sitä, minkälaisiin työkyvyn edistämisen käsitteisiin asiantuntijoiden kehittämisajatuksot perustuvat. Tutkimuksen perusteella työeläkekuntoutuksen kehittäminen ja eri toimijoiden välisen yhteistyön syventäminen edellyttävät laaja-alaista käsitystä työkyvyn edistämisestä ja työhön paluun tukemisesta.

Ensimmäisessä katsauksessa kuvataan tärkeimpiä tuloksia Välitä viljelijästä -projektin toimenpiteistä. Toisessa katsauksessa pohditaan Klubitalo-mallin vahvuuksia ja haasteita erityisesti osatyökykyisten mielenterveyskuntoutujien työllistymisen kannalta. Katsauksen perusteella keskeistä toiminnan tuloksellisuuden kannalta vaikuttaisi olevan henkilökohtainen, luottamuksellinen ja tasaveroinen sekä pitkäjänteinen suhde omaan työvalmentajaan.

Ensimmäisessä puheenvuorossa kuvataan Helsingin näkökulmasta kuntouttavan työtoiminnan nykytilaa ja sen monipuolisuutta. Toinen puheenvuoro nostaa esiin kolme näkökulmaa nuorten työelämäosallisuuden edistämiseen. Puheenvuoro tuo mielenkiintoisella tavalla näkyväksi sen, miten näkökulman valinnalla on väliä. Kolmannessa puheenvuorossa nostetaan ansiokkaasti esiin se tosiasia, että työkyvyn edellytyksiä voidaan arvioida erilaisin testein, mutta varsinainen työkyvyn arviointi edellyttää työntekemisen havainnointia työssä.

Hanke-esittely kuvaa Osaamisella työelämään - Osatyökykyisten tuettu osaamisen vahvistaminen -hanketta. Hankkeen päätavoitteena on tukea osatyökykyisten osaamisen kehittämistä ja edelleen työllistymistä. Jäämme kiinnostuneina odottamaan hankkeen tuloksia.

Tämän ensimmäisen Kuntoutus-lehteen kirjoittamani pääkirjoituksen myötä toivotan lukijoille mukavaa ja rentouttavaa vuodenvaihdetta.

Mika Pekkonen

päätoimittaja

LKT, eMBA, lääketieteellinen johtaja, Verve